

Kırgız Türkçesinde Yabancı Dillerden Alıntılanan Kelimelerde
Ses Düşmeleri*

Yrd. Doç. Dr. Gülsine UZUN

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi,
Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü
gulsineuzun@hotmail.com

Özet

Kırgızlar tarihi süreç içerisinde gerek kültürel gerek siyasi veya coğrafi gerekse ticari ilişkiler neticesinde birçok dile ödünç kelimeler verirken dönem dönem de birçok dilden çok sayıda alıntı kelimeyi bünyelerine katmışlardır. Bununla birlikte birçok kavram ve deyimler de Kırgız Türkçesine geçmiştir. Bütün bu geçişler Kırgızların yaşadıkları farklı dönemlerdeki olaylar neticesinde ortaya çıkmıştır. Yaşamış oldukları göçebe kültürle bağlantılı olarak ve yine dini, ticari ve tarımla ilgili münasebetlerle ilişkili olarak Arapça, Farsça, Çince, Moğolcadan etkileşmelerin yanında bir dönem Ruslarla yaşanan temaslar ve onların baskısıyla Rusçanın resmi dil olarak kullanılması da bu dillerden Kırgızcaya büyük oranda kelime akışına sebep olmuştur.

Bu kelimeler veya kavramların alınırken bazen söylendiği ve yazıldığı gibi bazen de Türkçenin kuralları dikkate alınarak kullanıldığı göze çarpmaktadır. Durum böyle olunca kelimelerde bazı fonetik veya morfolojik değişimlerin olduğu gözlemlenmektedir. Biz bu çalışmamızda Kırgız Türkçesine başka dillerden alıntılanan bu kelimelerdeki ses olaylarından dikkatimizi çeken ses düşmelerini tespit etmeye ve bu değişmelerin sebeplerini ve Kırgızcadaki kullanım şekillerini ele almaya çalışacağız.

Anahtar Kelimeler: Kırgız Türkçesi, ses düşmeleri, alıntı kelimeler

Voice Reduction In The Words Quoted From Foreign Languages In Kyrgyz Turkish

Abstract

The Kyrgyz have transferred several quoted words from many languages from time to time while giving words to many languages as a result of commercial, geographical, political and cultural relationships through the historical period. In addition to this, several concepts and idioms have transferred into Kyrgyz language. All these transfers emerged as a result of the historical events that they experienced. Owing to the religious, commercial and agricultural relationships with other nations in relation to their nomadic life, there has been a great flow of words from languages, for example; from Russian as

* Bu makale, V. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumunda bildiri olarak sunulmuştur.

it was once used as the formal language due to their pressure and the relationships, from Arabic, Persian, Chinese and Mongolian languages because of interactions.

It is striking that these words or terms have been used sometimes in the way as they are spoken and written and sometimes by taking the rules of Turkish into consideration. Under this circumstance, it is observed that there have been phonetic and morphologic changes in the words. In this study, we will try to detect the remarkable voice reductions as a result of voice events in these words which were transferred into Kyrgyz from other languages and the reasons of these changes and their usage types in Kyrgyz language.

Keywords: Kyrgyz language, voice reduction, quoted words.

Giriş

Öncelikle Kırgız Türkçesindeki alıntı kelimelerin bu dile alınma süreçlerinden bahsetmek gerekir. Bu kelimelerin Kırgız Türkçesine geçiş yolları her dönemin özelliğine göre farklılık göstermiştir. Arapça kelimelerin Orta Asya'da İslam dininin yayılmasıyla, Farsça kökenli kelimelerin ticari ve idari ilişkilerle, Moğolca ve Çincenin aradaki coğrafi yakınlık, yapılan savaşlar veya kız alıp vermeyle başlayan komşuluk ilişkileriyle ve son olarak Çarlık Rusyasının etkisiyle Rusçanın Kırgız Türkçesine hâkimiyeti, bu dönemleri kısaca açıklar niteliktedir. Bütün bu etkileşimler sonucu Kırgız Türkçesine geçen kelimeler de sayıca oldukça fazladır.

Ses düşmesi, kelimelerin ön, iç ve son seslerinde ünlü veya ünsüzlerin bazı nedenlerle düşmesi biçiminde kendini gösteren bir ses olayıdır. Düşen sesin yeri açısından ön ses düşmesi, iç ses düşmesi ve son ses düşmesi olarak gruplandırılabilir.

Aylin Koç, Türkçeye, ses düşmesi açısından bakıldığında, kalıcı ses düşmelerinin yanı sıra bazı ses düşmelerinin yazı dili hâline gelememiş ağızlarda veya bölgeden bölgeye değişebilen ve bir kısmı yazı diline aktarılmayan geçici ses düşmeleri şeklinde görüldüğünü, bu durumda, kalıcı düşmelerin yazı diline yansıyan düşmeleri; geçici düşmelerin ise ağızlarda görülen ve bir yazı dili içerisinde bölgeden bölgeye değişebilen düşmeleri gösterdiğini belirtir. Düşen seslerin standart olarak bütün lehçe ve ağızlarda ortak olmadığını, bazı seslerin belli bir bölge içerisinde yoğunlaşırken, bazı bölgelerde görülmediğini veya sadece birkaç, hatta bir örnekle sınırlı kaldığını ifade eder. Türkçe, kendi ses düzenine uygun olmayan alıntı kelimelere, genellikle kendi kurallarını uygular (Koç, 2010: 1340).

Ses düşmelerinde etkin olan bazı sebepler vardır. Nadir İlhan ünsüz düşmelerini anlattığı bir çalışmada ünsüz düşmelerinin tespitini şu şekilde yapmıştır:

Türkçenin aslı sesi olmayan ünsüzlerin düşürülmesi;

Alıntı kelimelerin dilin bünyesine uydurularak alınırken meydana gelen düşmeler;

Türkçenin aslı ünsüzlerinin lehçe, şive ve ağızların oluşumunda toplumsal tercihlere bağlı olarak düşürülmesi,

Sesin özelliğine bağlı olarak düşürülmeler (İlhan, 2009: 45).

Kırgız diyalektolojisinde alıntı kelimeler ile ilgili ilk sözlük oluşturma çalışmaları Hüseyin Karasayev ile başlamış ve Özdöştürülgön Sözdör (Özleştirilen Kelimeler) ve Kaamus Nama (Kamus Name) adlı iki sözlük yazar tarafından hazırlanmıştır. Bu sözlüklerdeki kelimeler ve ses değişimleri ile ilgili olarak da Cüneyt Akın tarafından bir doktora çalışması hazırlanmış ve bu iki eseri tanımamıza imkân sağlamıştır. Bunun yanında K. Dıykanov'un; Kırgız dili Tarihine (Kırgız dili Tarihinden) adlı eserinde de Moğol, Arap, Fars ve Rus dillerinden alınan kelimelere yer verilmiş, Cenişbek Moçojev tarafından Arabizmi v Kırgızkom Yazıke (Kırgız dilinde Arabizm) adlı eser kaleme alınmıştır. Bunların yanında Kırgız Türkçesindeki alıntı kelimeler üzerine, Hülya Kasapoğlu Çengel'in ve Mehmet Özeren'in makalelerini ve Erkinbek Kunduzov tarafından hazırlanmış bir yüksek lisans tezini görmekteyiz. (Akın, 2011: 622)

Ünlü Düşmeleri

Özellikle alıntı kelimelerde bu düşmelerin olduğu görülmektedir. Bunun sebebi söyleyiş kolaylığı veya alıntı kelimenin Türkçenin yapısına uygun hâle getirilmesine yönelme isteğindedir.

/i-/ , /-i-/ , /-i/ > Ø

Ön Seste

Ar. itāat > Kırg. taat “itaat, boyun eğme”

İç Seste

Rus. pionier > pioner

Rus. pustiak > pustak “değersiz şey”

Son Seste

Rus. galoşi > Kırg. kölöç “galoş”

/-ī-/ > Ø

İç Seste

Ar. hazîne > Kırg. kazına > kazna “hazine”

/-û-/ > Ø

İç Seste

Ar. husūmet > Kırg. kusmat “husumet”

Ar. hükümet > Kırg. ökümot > ökmöt “hükümet”

/-a/ > Ø

Son Seste

Özellikle Rusçadan giren kelimelerde son sesteki “a” ünlüsünün düştüğü görülmektedir. Bu sesler Rusçada dişilik ve erillik göstergesi olduğundan ve Türk dilinde dişilik erillik olmadığı için düşürülmüş olabilir.

Ar. ārıza > Kırg. arız “şikayet”

Rus. telegramma > Kırg. telegram “telgraf”

Rus. kontora > Kırg. kontor

Rus. minuta > Kırg. münöt “dakika”

Rus. sekunda > Kırg. sekunt “saniye”

Rus. brigada > Kırg. brigat

Rus. gazeta > Kırg. gezit “gazete”

Rus. kravtira > Kırg. kravtir

Rus. konfeta > Kırg. kempüt “konfeti”

Rus. forma > Kırg. borum

Rus. komnata > Kırg. kömüt “gizli yer”

Rus. apteka > Kırg. aptek “eczane”

Rus. banka > Kırg. bank “banka”

Rus. manevra > Kırg. manevr “manevra”

Rus. jandarma > Kırg. jandarm “jandarma”

/-o/ > Ø

Rus. kadro > *Kırg. kadr* “sahne”

/-e/ > Ø

Rus. litre > *Kırg. litr* “litre”

Rus. mareşal > *Kırg. marşal* “mareşal”

Ar. fitre > *Kırg. pitir* “fitre”

Ünsüz Düşmeleri

Ünsüz düşmesi, dilin aslı kelimelerinde veya alıntı kelimelerinde yer alıp da kolay söyleyişe yönelme veya lehçeleşmeye bağlı olarak ortaya çıkan bir ses olayıdır.

/-g-/ , /-g/ > Ø

Özellikle Moğolcadan alıntılanan kelimelerde iç seste ve son seste görülen “g” ünsüzünün sızıcılaşıp erimesiyle Kırgızcada uzun ünlülerin oluştuğu görülmektedir.

İç seste

Mog. bagatur > *Kırg. baatır* “bahadır, kahraman, cesur”

Mog. botugu(n) > *Kırg. boto~botoy* “bir yaşında olan deve yavrusu, süt emen deve yavrusu”

Mog. cegerde > *Kırg. ceerde* “kızıl, al”

Mog. çilbugur > *Kırg. çilbır* “yular, dizgin”

Mog. haragul > *Kırg. karool* “bekçilik, karakol; nişangah”

Mog. keger > *Kırg. ker* “koyu doru (at donu)”

Mog. sagadag > *Kırg. saadak* “sadak, okluk”

Mog. sagamal > *Kırg. saamal* “henüz tahammur etmeyen taze kırmızı”

Mog. silügüsü(n) > *Kırg. sülöösün* “vaşak”

Mog. singhur > *Kırg. şumkar* “sungur (kuş)”

Mog. içegen > *çeen* “in”

Mog. ögede > *Kırg. öydö, öödö* “yüksek”

Son seste

Mog. *böküŋ* > Kırg. *bökön* “iri bir nevi karaca”

Mog. *siltag* > Kırg. *şıltoo* “bahane, sebep”

Mog. *ulag-a(n)* > Kırg. *uloo* “umumi bir mükellefiyet olmak üzere, yolculara verilen binek veya yük hayvanı”

Kırgız Türkçesinde alıntılanan kelimelerde sırasıyla *g, h, v, t, d, n, y, b, r, s, k, l, ts* ünsüzlerinin düştüğü tespit edilmiştir. Bunlardan *h, n, r, y, v, s, l* ünsüzleri *sızıcı* ve *akıcı*, *b, t, d, g/ğ, k* ünsüzleri ise *patlayıcı ünsüzler*dir. Düşen ünsüzlerin çoğunluğunu *sızıcı* ve *akıcı ünsüzler* oluşturmaktadır. *Sızıcı ünsüzlerin* teşekkülünde ağız kanalının çeşitli yerlerinde ünsüzün niteliğine göre az çok bir aralık olur. *Akıcı ünsüzlerin* teşekkülünde ise ağız kanalında açık bir yol oluşur; sadece dudakların birbirine, dişlerin alt dudağa veya dil ucunun dişlere veya damağa hafif teması söz konusudur. Temas derecelerinin ünlülere yakınlığı dolayısıyla bu tür ünsüzler kendisinden önce gelen ünlünün de açıklığıyla, genellikle konuşma dilinde ve ağızlarda kısmen de yazı dilinde düşerler. Bu düşüş sırasında, ünsüzden önceki ünlü, bazen değişmeden kalır, bazen düşmenin neticesi olarak ünlü uzar veya kısılır, bazen de başka bir ünlüye dönüşür.

/h-/ > Ø

Ön seste

Ar. *hevā* > Kırg. *aba* “hava”

Ar. *hacc* > Kırg. *acı* “hac”

Ar. *hakāret* > Kırg. *akarāt* “hakaret, hor görme”

Ar. *helvā* > Kırg. *alba* “helva”

Ar. *hikmet* > Kırg. *ekimet* “hikmet”

Far. *her* > Kırg. *ar* “her”

Far. *hüner* > Kırg. *önör* “hüner”

Ar. *harām* > Kırg. *aram* “haram”

Ar. *harf* > Kırg. *arıp* “harf”

Ar. *hisāb* > Kırg. *esep* “hesap”

Ar. *hukuk* > Kırg. *ukuk* “hukuk”

Ar. hükm > *Kırg. öküm* “hüküm”

İç seste

Far. bahā > *Kırg. baa* “paha, kıymet”

Ar. fātiha > *Kırg. bata* “fatih”

Ar. tahāret > *Kırg. daarat* “taharet, abdest”

Ar. ihtiyāt > *Kırg. etiyat* “ihtiyat”

Ar. kahr > *Kırg. kaar* “kahır”

Far. kahramān > *Kırg. kaarman* “kahraman”

Ar. tōhmet > *Kırg. doomat* “töhm, iftira”

Ar. mahalle > *Kırg. maala* “mahalle”

Ar. mahal > *Kırg. maal* “yaşanılan yer, mahal”

Ar. mezheb > *Kırg. mazap* “mezhep”

Ar. mihnet > *Kırg. meenet* “mihnet”

Ar. mühlet > *Kırg. möönöt* “mühlet”

Far. mühr > *Kırg. möör* “mühür”

Ar. sohbet > *Kırg. söömöt* “sohbet”

Far. şeh̄r > *Kırg. şaar* “şehir”

Far. zehr > *Kırg. zaar* “zehir”

Ar. sahūr > *Kırg. zoor* “sahur”

Ar. zihn > *Kırg. zeen* “zihin”

Far. āheste > *Kırg. asta* “aheste”

Ar. cihād > *Kırg. caat* “cihat”

Son seste

Tespit ettiğimiz örneklerde düşen “h” ünsüzünün önündeki ünlünün uzun olduğu görülmektedir.

Ar. nikāh > *Kırg. nike* “nikah”

Ar. Allah > *Kırg. alda* “Allah”

Far. külāh > *Kırg. külö* “kühah”

Far. şāh > *Kırg. şaa* “şah”

Far. günāh > *Kırg. künöö* “günah”

Far. güvāh > *Kırg. kübö* “şahit”

Ar. tesbīh > *Kırg. tespe* “tespih”

Ar. mekrūh > *Kırg. makröö* “mekruh”

Ar. in şâ'e Allah > *Kırg. inşaalla* “inşallah”

Ar. illallah > *Kırg. ildalda* “illallah”

/v-/ , /-v-/ , /v-/ > Ø

Ön Seste

Ar. vefāt > *Kırg. opat* “vefat”

Far. vīrān > *Kırg. oyron* “viran”

Ar. vākī 'a > *Kırg. okuya* “olay”

Ar. vekīl > *Kırg. ökül* “vekil”

Ar. vücūd > *Kırg. ucut* “vücut”

Ar. vicdān > *Kırg. ucdan* “vicdan”

Ar. vaz'iyet > *Kırg. osuyat* “vaziyet”

Ar. vebāl > *Kırg. ubal* “vebal, günah”

İç seste

Ar. cevāb > *Kırg. coop* “cevap”

Ar. sevāb > *Kırg. soop* “sevap”

Ar. kavm > *Kırg. koom* “kavim”

Ar. devr > *Kırg. door* “devir”

Ar. devlet > *Kırg. döölöt* “devlet”

Ar. vefā > *Kırg. opaa oopa* “vefa”

Rus. samovar > *Kırg. samoor* “semaver”

Rus. zavod > Kırg. zoot “fabrika”

Ar. da ‘vā > Kırg. doo “dava”

Ar. davul > Kırg. dool “davul”

Ar. tevbe > Kırg. tobo “tövbe”

Ar. tavāf > Kırg. toop “tavaf”

Son seste

Far. pelāv > Kırg. paloo “pilav”

Far. alev > Kırg. aloo “alev”

Ar. afiv > Kırg. apı “lütuf, merhamet”

Far. dīv > Kırg. döo “dev”

Rus. tserqov’ > çirköö “kilise”

/-t-/ , /t-/ > Ø

İç seste

Rus. povestqa > povuske “davetiye”

Son Seste

Türkçede sonu çift ünsüzle biten alıntı kelimelerde sondaki ünsüzün bazen düştüğü görülür. Bunun sebebi, kelime sonunda aynı hecede art arda gelen çift ünsüzün söyleniş zorluğudur. Bu söyleniş zorluğunu ortadan kaldırmak amacıyla sondaki ünsüz düşebilir. Böylelikle alıntı kelime dilin bünyesine uydurulmuş olur. Bu hadise genellikle konuşma dilinde ve ağızlarda, kısmen de yazı dilinde görülmektedir. Kırgız Türkçesinde özellikle alınma kelimelerin sonunda bulunan *ht, kt, st, şt* ünsüz çiftlerindeki süreksiz son ses (-t) düşmüştür (Başdaş-Kutlu 2004: 57).

Far. diraht > Kırg. darak “ağaç”

Far. rāst > Kırg. iras “doğru”

Far. mest > Kırg. mas “mest”

Far. bihişt > Kırg. beyiş “cennet”

Far. dost > Kırg. dos “dost”

Rus. krest > kires “haç”

Far. taht > tak “taht”

Rus. mast > Kırg. maş “iskambil kâğıtlarının rengi”

Rus. tekst > Kırg. teks ~ tekst “metin”

Rus. proyekt > Kırg. proyek ~ proyekt “proje”

Rus. oblast’ > Kırg. obulus “bölge, eyalet”

Rus. doverennost’ > Kırg. davernes “vekâletname”

/-d/, /-d-/ > Ø

İç seste

Rus. abiyezdçik > Kırg. abiyençik, abiyezçik

Son seste

Kelime sonunda “d” ünsüzünün düşmesi şu ünsüz çiftlerinde tespit edilmiştir: *d* (*nd, kd, zd*).

Rus. poezd > Kırg. poyuz “tren”

Rus. uyezd > Kırg. oyöz “kaza, ilçe”

Far. dāniş-mend > Kırg. daanişman~danişman “danişment”

Ar. nakd > Kırg. nak “nakit”

/n-, /-n/ > Ø

Arapça, Farsça ve Moğolca sözcüklerde başta “n” sesinin düştüğü örnekler şunlardır:

Ön Seste

Ar. nāmūs > Kırg. namıs, amız “namus”

Ar. nasīhat > Kırg. asaat “nasihat”

Ar. nüsha > Kırg. nuska, uska “nüsha, örnek”

Far. neşter > Kırg. aştar “neşter”

Far. nāzik > Kırg. azik “ince, zarif, nazik”

Far. neyze > Kırg. nayza, ayza “kargı, mızrak”

Far. nā-çar > Kırg. naçar, açar “zayıf, aciz”

Mog. nogtu > Kırg. nokto > okto “yular”

Kelimelerde her iki imlanın da kullanılmış olması bize sözlü yollarla bu kelimelerin yazı diline girdiğini daha sonra da imlaya bu şekilde yansıdığını göstermektedir.

İç Seste

Ar. insāf > Kırg. ısap “insaf”

Rus. monpans'e > Kırg. mampazi ~ mompoziy “bir çeşit akide şekeri”

/-y-/ > Ø

Arapçadan alınan iki sözcükte iç seste “y” ünsüzü düşmüştür:

Ar. riāyet > Kırg. iraat “gözetme”

Ar. niyet > Kırg. neet “niyet”

Rusçadan alıntı bazı sözcüklerin iç sesinde “y” ünsüzü düşmüştür:

Rus. kavalye > Kırg. kavaler “kavalye”

Rus. seyanka > Kırg. senke “birinci kalite un”

Rus. barışnya > Kırg. barışna “bey kızı; yetişkin kız”

Rus. podryad > Kırg. bödüröt “üstlenmek, taahhüt etmek”

Rus. girya > Kırg. gir “terazi taşı; gülle”

Rus. qosyaq > Kırg. qaşek “kapı pervazi”

Rus. opoyqa > Kırg. üpükö “buzağı derisinden bot”

Rus. pojaluysta > Kırg. pacalista “lütfen”

Rus. şveyts > Kırg. şvits ~ şibis “İsviçre cinsi inek”

Rus. ovşyanqa > Kırg. sapsañke “yulaf”

Rus. stantsiya > Kırg. stansa “istasyon”

/-b-/ > Ø

Arapça ve Farsçadan alıntılanan birkaç kelimedede iç seste “b” ünsüzünün düştüğü görülür:

Ar. mübārek > Kırg. maarek “mübarek”

Far. āftāb-rūy > Kırg. aptoroy, atboroy “güneş yüzlü, sevimli”

Ar. lebtābe > Kırg. ilativa

/s-/, /-s-/ > Ø

Arapçadan ve Rusçadan alıntılan sınırlı sayıda kelimedede bu ses düşümüne rastlamaktayız.

Ar. mescid > Kırg. meçit “namaz kılınan yer”

Rus. sçyoti > Kırg. çot “hesap makinası”

/r/ > Ø

Moğolca ve Rusça’dan alınan bazı kelimelerde iç seste ve son seste “r” ünsüzünün düştüğü görülmektedir.

Mog. sayr > Kırg. say “nehirin yatağı”

Rus. qvartira > Kırg. batir “ev”

Rus. çetvert’ > Kırg. çertbut “büyük şişe”

Rus. şerstyanoj > Kırg. çısturnaj “yünden dokunan kumaş”

Rus. qartoşqa > Kırg. katlöşkö “patates”

/q/ > Ø

Rusçadan alıntı tek sözcükte ön ses “q-” ünsüzünün düştüğü görülür:

Rus. qvartira > Kırg. batir “ev”

/l-/ > Ø

Rusçadan alıntı tek sözcükte iç seste “-l-” düşmesi görülür:

Rus. tablitsa > Kırg. tabitsa “tablo”

/-ts-/, /-ts/ > Ø

Rusçadan alıntı bazı sözcüklerde iç seste “-ts-” düşmesi görülür:

Rus. qonfisqatsiya > Kırg. kempiske “değiştirme”

Rusçadan alıntı bazı sözcüklerde son seste “-ts” düşmesi görülür:

Rus. çervonets > Kırg. çervon “10 rublelik Rus parası”

Sonuç

Sonuç olarak, Kırgız Türkçesinin alıntı kelimelere uyguladığı bu değişimler, Kırgız Türkçesinin Türkçeleştirme gücünü ve Kırgız Türkçesinin güçlü bir fonetik yapıya sahip olduğunu bize göstermektedir. Alıntı kelimelerin anlam genişlemesine uğrayarak, bazen farklı anlamlar kazandığı dikkati çekmektedir. Bazı alıntı kelimelerin birkaç farklı imla ile kullanılması da bu kelimelerin Kırgız Türkçesine daha çok sözlü kanaldan girdiğini bize göstermektedir. Alıntı kelimelerin sıklığına bakacak olursak ilk bakışta daha çok Rusça alıntı kelimelerin olması gerektiği düşünülse de en çok alıntılanan kelimelerin Arapçadan ve Farsçadan olduğunu görürüz. Kırgız Türkçesinin ağızlarına bakıldığında ise şu anki yazı dili olarak da kullanılan Kuzey ağızında Arapça ve Farsça kelimelerin güney ağızına göre daha az kullanıldığı görülmektedir.

Kırgız Türkçesinin, Arapça, Farsça, Moğolca alıntı kelimeler için uyguladığı Türkçeleştirmeyi Rusça alıntı kelimeler için yeteri kadar uygulamadığı diğer bir ifadeyle uygulayamadığı görülmüştür.

Kırgız Türkçesindeki ses düşmelerine genel olarak baktığımızda ünlü düşmelerinin sınırlı sayıda olduğunu görmekteyiz. Rusça kelimelerde son seste görülen “a” ünlüsünün düşmesi en yaygın düşme olarak görünmektedir. Bununla birlikte ünsüz düşmelerinin özellikle de sızıcı ve akıcı seslerin düşmesi Kırgız Türkçesinde daha yaygındır. Örneklerin yoğunluğu açısından “h” ünsüzünün ön, iç ve son seslerde, “t” ünsüzünün de özellikle son seste bazı ünsüz çiftlerinden sonra yaygın şekilde düştüğü görülmektedir. Türkçenin özellikle de lehçe ve ağızların alıntı kelimeleri kendi ses yapısına uydurma özelliğinin Kırgızcada daha yoğun bir şekilde olması Kırgızcanın fonetik karakteristiğini de bize açıklar niteliktedir.

KAYNAKÇA

Akın, C. (2011). Kırgız Türkçesinde Alıntı Kelimelerdeki Ses Değişimleri, *Turkish Studies, International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 6/1 Winter.

Başdaş, C.-Kutlu, A. (2004). *Kırgız Türkçesi Grameri*, Dicle Üniversitesi Yayınları, Diyarbakır.

Clauson, S. G. (1972). *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth Century Turkish*, Oxford.

Devellioğlu, F. (1998) *Osmanlıca - Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi Yay., Ankara.

Dıykanov, K. (1980). *Kırgız Tili Tarihünan*, Frunze, Mektep Yay.

İlhan, N. (2009). Türk Dilinde Ünsüz Düşmesi, Nedenleri ve Türleri, *Zeitschrift für die Welt der Türken, Journal of World of Turks*, Vol. 1, No. 2

Kasapoğlu Çengel, H. (2005). *Kırgız Türkçesi Grameri (Ses ve Şekil Bilgisi)*, Akçağ Yay., Ankara.

Kasapoğlu Çengel, H. (1995). Türkiye Türkçesi ile Kırgız Türkçesindeki Ortak Alınma Kelimeler, *Türk Dili*, S: 521, Mayıs, s. 467-479.

Koç, A. (2010). Alıntı Kelimelerde Ses Düşmeleri, *Turkish Studies, International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 5/4, Fall.

Korkmaz, Z. (2003). *Gramer Terimleri Sözlüğü*, Ankara.

Kunduzov, E. (2006). *Kırgızcadaki Arapça Kelimeler ve Bunların Arapça Öğrenimindeki Yeri*, Gazi Üniversitesi - Eğitim Bilimleri Enstitüsü - Arap Dili Eğitimi Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Öner, M. (1998). *Bugünkü Kıpçak Türkçesi*, TDK Yay., Ankara.

Yalçın, S.K. (2013). *Çağdaş Türk Lehçelerinde Ünlüler*, TDK Yay. Ankara.

Yudahin, K. K., (1945-1948). *Kırgızca-Rusça Sözlük*, (Çev. Abdullah Taymas) I. Cilt A-J, Ankara, II. Cilt K-Z, İstanbul.